

ŞİİR ÇEVİRİLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ*

Serkan DEMİRAL**

Muzaffer KAYA***

ÖZET

Milattan önceki yüzyıllardan günümüze kadar var olan çeviri etkinliğinin oldukça eski bir tarihi olduğunu biliyoruz. Çeviri, antik çağlardan beri var olan bir çalışma olmasına rağmen özellikle Fransız Aydınlanma Çağı olan 18. yüzyıl yazını, ülkemiz yazın hayatına birçok eserin ve düşünce akımlarının girmesini sağlamış; toplumsal yaşam biçimlerinin değişimine katkıda bulunmuştur. Bu değişim Avrupa'da aynı dönemlere rastlayan sanayi devrimleriyle; ilerleyen teknik bilginin ve yazın çalışmalarının çeviri yoluyla yayılmasıyla gerçekleşmiştir. Şiir çevirisi aslında yazın alanındaki en şiddetli anlaşmazlıkları ve fikir ayrılıklarını tetikleyen çeviri çalışmaları incelemesidir. Çeviri alanında uzmanlaşmış olmayanlar bile konu üzerinde her zaman bir fikre sahiptir, ve sonuç olarak bu uzman olmayan kişilerin fikirleri çok sayıda faydasız basmakalıp söz ortaya çıkarır. Şiirin çevrilebilirliği ve çevrilemezliğiyle alakalı en rahatsız edici ve faydasız tartışmalardan birisi şiir çevirisi üzerinde zaman harcamaya değmeyeceğidir, çünkü bu türden edebi eserler ticari bir kaygı ile özel olarak üretilirler. Bir şekilde eserin ana fikrini yada içeriğini anlamak için çaba sarf etmeye ve böyle çevrilmiş metinleri okumaya istekli olan bir okuyucu yazarın yada başka birinin kişiliği yardımıyla iyi kötü gözle görülür biçimde karakterlerin kimliklerinin izlerini bulmaya çalışır. Çevirmenler şiir çevirir ve okuyucular da çevrilen şiiri okur. Şiirde bile, çevirinin ikilemi okuyucunun orijinal metine ulaşmasını sağlayan bir metin yaratmak ya da orijinal metinden ilham alınarak oluşturulan beğenilen şiirsel bir metin yaratmaktır. Bu yüzden, şiir çevirisinin amacı hakkında bazı ayrımları yapmaya çalışmak ve detaylı bir biçimde kafa yormak daha iyidir. Çeviri etkinliği günümüzde çeviri bilim alanındaki gelişmelerle oldukça geniş bir alana sahiptir. Bu alanlardan biri olan şiir çevirisinin teorik ve pratik sorunlarına karşı çeviri bilimcilerin yaklaşımlarını göz önüne alarak yaptığımız çalışmamızda, kaynak dilden (Fransızca)seçtiğimiz şiirlerin erek dildeki (Türkçe) çevirilerinde rastladığımız değişkenlerin oluşumunu çeviri tekniklerini kullanarak inceledik.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

**Öğr. Gör. Dr. Serkan DEMİRAL, Kafkas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Öğretim Görevlisi. El-mek: demiralserkan@hotmail.com

***Okt. Dr. Muzaffer KAYA, Kırıkkale Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü Okutmanı. El-mek: muzafferakaya23@hotmail.com

---

Anahtar Kelimeler: çeviri, çeviri teknikleri, şiir çevirisi, kaynak metin, erek metin.

PROBLEMS IN TRANSLATING POETRY AND SUGGESTED SOLUTIONS

ABSTRACT

The art of translation, which has been in existence from before the Common Era until today is known to have a considerable history. Although translation is a study which has existed since ancient times, in particular through the writings of the eighteenth century French Enlightenment period, it enabled the introduction of many works and schools of thought into the literary life of our country; and contributed to changes in social lifestyle. These changes came into effect through the Industrial Revolution which occurred in Europe during the same period, and as a result of advances in technical knowledge and of the spread of works of literature through translation. The translation of poetry is actually the subject of translation studies that triggers the fiercest controversies or difference of opinion in literary domains. Even those who are not specialized in translation often have an opinion on the subject, and consequently the opinions of these unspecialised people bring out many pointless platitudes. One of the most annoying and useless debates concerning the translatability and non-translatability of poetry is that it is not worth wasting time on translation of a poem, because these kinds of literary works are produced privately by a commercial concern. A reader who is willing to read such translated texts and make an effort to understand the content or the main idea of the work somehow tries to find the traces of characters' identities more or less noticeably with the help of the personality of the author or another one. Translators translate poems and readers read the translated poem. Even in poetry, the dilemma of translation is to create a text that allows a reader to have access to the original text, or create an admirable poetic text that is formed by being inspired from the original text. Therefore, it is better to think hard in a detailed way and try to make some distinctions about the purpose of the translation of poetry. Today, because of developments in the science of translation, the activity of translation covers a wide range of areas. In this study, taking into consideration the approach of translation scientists to the theoretical and practical problems encountered in one of these areas, the translation of poetry, the formation of variance encountered in the translations of selected poems from the source language (French) into the target language (Turkish) was examined using translation techniques.

Key Words: translation, translation techniques, poetry translation, source text, target text.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

Giriş

Bu çalışmamızda bazı Fransız şairlerin şiirlerinin Türkçe çevirilerini karşılaştırarak erek ve kaynak dildeki olası eşdeğerlik sorunlarını inceleyeceğiz. Öncelikle, çeviri etkinliğinin tarihsel açıdan nasıl ortaya çıktığını irdeleyip günümüzdeki durumuyla ilgili saptamalarda bulunacağız. Ardından çeviri bilimcilerin çeviriyi nasıl tanımladıklarına yer yererek bu tanımları karşılaştırıp genel bir çeviri tanıtlamasında bulunmaya çalışacağız.

Çalışmamızda teknik açıdan kullanacağımız Vinay ve Darbelnet'nin çeviri yöntemlerini de inceleyip kullanmak istediğimiz kuramla ilgili teknik bir altyapı oluşturacağız. Bu tekniği Fransız şairlerden seçtiğimiz birkaç şiirin Türkçe çevirilerine uygulayarak kaynak ve erek dilde bir eşdeğerlik olup olmadığını bulmayı hedefliyoruz. Bu şiirlerin çevirilerinden hareketle yapacağımız çözümlemelere göre ortaya çıkabilecek çeviri sorunlarıyla ilgili çözüm önerilerinde bulunacağız.

1. Çevirinin Tarihçesi*

Dillerin yaklaşık yüz bin yıl önce ortaya çıktığını yazının da M.Ö. 3200 yılında Sümerler tarafından bulunduğunu biliyoruz. Bu bilgiler doğal olarak bize çeviri etkinliğinin oldukça eski çağlara dayandığını gösteriyor. İlk çeviri etkinliğinin dinsel kitap ve metinler aracılığıyla olduğunu söyleyebiliriz (Larousse, 2002: 486). Öyle ki, İncil'in (l'Ancien Testament: Eski Ahit) M.S. 270 yılında 72 çevirmen tarafından (la Septante: Yetmişler) İbraniceden Yunancaya, daha sonra M.S. IV. yüzyıl ve V. yüzyılın başlarında (392-405) Saint

Jérôme tarafından Latinceye, XVI. yüzyılın ilk yarısında da (1521) Martin Luther tarafından Latince'den modern Almancaya çevrilmesi, çeviri etkinliğinin özellikle dini metinler üzerinden başladığının bir göstergesidir. Dini metinler dışında çevirisi yapılan ikinci tür, yazınsal eserlerdir. Bu eserlerin başında, M.S. VIII. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıktığı düşünülen antik dönem Yunan yazınının iki büyük destanı İlyada ve Odyssea gelir. Homeros'a ait olduğu kabul edilen bu iki eser Yunancadan batı dillerine çevrilen ilk yazınsal eserlerdir. (Larousse, 2002: 486).

Çeviri etkinliğinin Türklerde ilk olarak nasıl ve ne zaman başladığına gelecek olursak Orta Asya kazılarında elde edilen bulgulara göre Uygurlar dönemine ait VIII. ve XIII. yüzyıllarda Uygurca metinlerin birçoğunun çeviri metinleri olduğu tespit edilmiştir. (Akt. : Kara, 2010: 95)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çeviri etkinliği XVIII. yüzyıldan itibaren batılı ülkelerin askeri alandaki gelişmelerini takip etmek amacıyla hızlanmıştır. Birçok batılı ülkede çeviri etkinliği, çeviri çalışmaları için kurulan okullar aracılığıyla yapılırken Osmanlı döneminde 1821 yılında kurulan Tercüme Odası aracılığıyla ilk defa profesyonel çeviri çalışmaları başlamıştır. Bu kuruluşun günümüz Tercüme Bürolarının temelini oluşturduğunu ve çeviri etkinliğinin en çok bu kuruluşlar tarafından yapıldığını söyleyebiliriz.

Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından Doğu ve Batı klasikleri Türkçeye çevirtirildi. 1000 temel klasik eser olarak adlandırılan bu çeviri çalışmaları Cumhuriyet döneminde çeviri etkinliğine devletin özel bir önem verdiği anlamına gelmektedir. Özellikle XVIII. yüzyıl Aydınlanma dönemi Fransız yazınından yapılan çeviriler 1940'lı yıllardan itibaren Milli Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenerek halkın devrimi daha iyi anlamasına; yeni Cumhuriyet'i benimsemesine, kültür ve eğitim alanlarında ilerlemesine katkıda bulunmuştur. 23 Haziran 1941'de Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in dünya klasiklerinden Voltaire'in *Candide* adlı eserinin çevirisine yazdığı önsöz, çeviri etkinliğinin bir ulusun ve ülkenin ilerlemesine sunacağı katkıyı fazlasıyla anlatmaktadır:

“Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının benimsenmesidir. Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın düşünce öğeleri

*Le nombre 70 s'appelle septante en Belgique et en Suisse par contre, en France il se nomme soixante-dix

en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun, diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu kendi düşüncesinde yinelemesi; zeka ve anlama gücünü o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekasının her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüüne döndürebilmiş uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekânda bütün sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde yönetmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç değilse, devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okurunun elinde değildir.” (Yücel, 1941:5)

2. Çeviri Bilimcilere Göre Çevirinin Tanımları

Çeviri etkinliği yukarıda da bahsettiğimiz gibi binlerce yıldan beri var olan bir çalışmadır. Birçok dilbilimcinin araştırmalarına konu olan bu alan bilimsel bir yapıya ancak XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kavuşmuştur. Bu yapının oluşumuna katkıları bulunan bazı çeviri bilimcilerin çevirinin ne olduğuna yönelik tanımlamaları şöyledir:

Georges Mounin’e göre “Çeviri, diller arası bir iletişim, iki dilli bir olgudur” (Mounin, 1963: 266). Mounin bu tanımıyla çeviriyi bir iletişim etkinliği; insanlar arasındaki düşüncelerin dilsel değişimi olarak görmektedir.

Maurice Pergnier’ye göre “Çeviri, birbirinin yerine geçebilen iletiler aracılığıyla oluşmuş anlamlar arası bir eşdeğerliktir” (Pergnier, 1993: 83). Burada Pergnier’nin çeviri tanımlamasından anlaşılan en önemli unsur, çeviri etkinliğinde iletilerin kaynak ve erek dildeki eşdeğerliğidir.

John Cunnison Catford’a göre “Çeviri, bir dildeki metnin başka bir dildeki metinle yer değiştirdiği diller arası bir işlemdir” (Catford, 1965: 20). Çeviriyi diller arası bir değişim süreci olarak tanımlayan Catford metinsel eşdeğerlik üzerinde durarak çeviri süreçlerinde metinler arası bir bağın önemine işaret etmektedir.

Eugène Nida ve Charles Taber’in çeviri tanımlamasına gelecek olursak onlara göre “Çeviri, kaynak dildeki iletinin önce anlamsal daha sonra biçimsel olarak, kaynak dile en yakın, en doğal ve kaynak

dilin eşdeğeri olacak bir şekilde erek dilde yeniden oluşmasıdır” (Nida ve Taber, 1971: 11). Çeviri sürecinde, Nida ve Taber kaynak dildeki iletinin erek dilde yeniden oluşmasını kaynak dildeki anlamın korunmasıyla olabileceğini söyleyerek anlamsal bir eşdeğerlik vurgusu yapmaktadırlar.

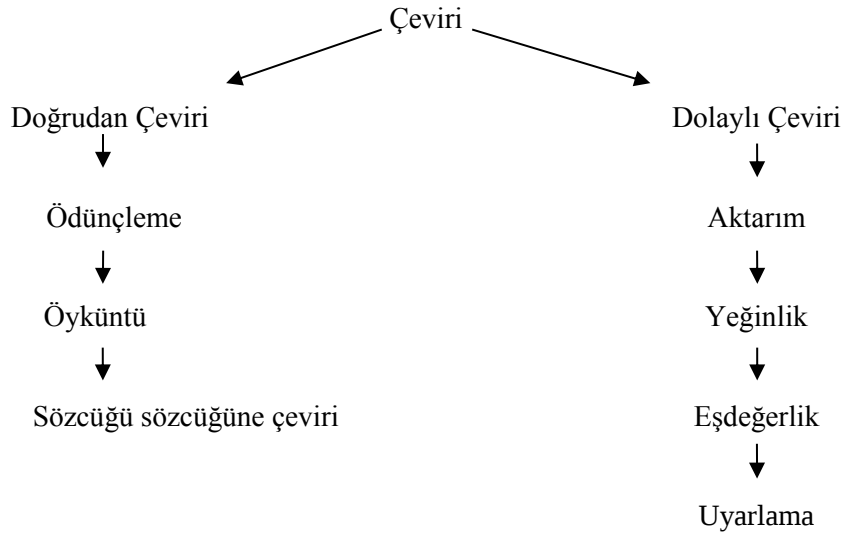
Görüşlerine başvuracağımız bir diğer çeviri bilimci Jean-René Ladmiral’e göre “Çeviri, farklı diller konuşan kişiler arasındaki bilgi aktarımını sağlayan her türlü dilsel iletişim aracıdır” (Ladmiral, 1994 :11). Ladmiral, çeviriyi dilsel işlemden çok anlamsal bir işlem olarak görmektedir.

Yukarıdaki çeviri tanımlarını karşılaştırdığımızda kuramcılarının genel olarak eşdeğerlik temelinde bir çeviri tanımlaması yaptıklarını söyleyebiliriz. Öyleyse, eşdeğer anlam, eşdeğer ifade, eşdeğer sözcük, eşdeğer tümce ve eşdeğer metin oluşturma çeviri etkinliğinde göz önünde bulundurulması gereken en önemli unsurlar olduğunu söyleyebiliriz.

3. Jean-Paul Vinay ve Jean Darbelnet'nin Çeviri Yöntemleri

Vinay ve Darbelnet'nin ünlü eseri *Stylistique comparée du français et de l'anglais* adıyla ilk defa 1958 yılında Fransızca olarak daha sonra *Comparative stylistics of french and english : A Methodology for Translation* adı altında 1995 yılında İngilizce olarak basılmıştır. Vinay ve Darbelnet'nin yaptığı bu çalışma Fransızca ve İngilizce arasında karşılaştırmalı biçimsel bir sınıflandırmayı amaçlamaktadır. Bu sınıflandırmayı yaparken kullandıkları çeviri yöntemlerini biz de kendi çalışmamıza uygulayarak Fransızca Türkçe şiir çevirilerinin nasıl yapıldığını anlamaya çalışacağız.

Vinay ve Darbelnet'nin çeviri yöntemlerini incelemeden önce bu yöntemlerin neler olduğunu aşağıda verdiğimiz şemayla gösterebiliriz:

3.1. Doğrudan Çeviri

Kaynak dildeki iletinin erek dile aktarımında kaynak dildeki benzer kavramların ve dilsel yapıların erek dilde de olmasıyla oluşan bir çeviri yöntemidir. Doğrudan çeviri yönteminin üç alt yöntemi vardır: ödünçleme, öyküntü, sözcüğü sözcüğüne çeviri. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 46)

3.1.1. Ödünçleme

Kaynak dildeki bir sözcüğün değiştirilmeden erek dilin sesletim kuralıyla sözcüğün erek dile aktarılmasıdır. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 47)

Örneğin;

Les travaux de restauration des monuments historiques seront terminés dans un délai de neuf mois.
Tarihi anıtların restorasyon çalışmaları dokuz ayda bitmiş olacak.

3.1.2. Öyküntü

Kaynak dildeki bir sözcüğün erek dile aktarımında sözcüğün sırasını değiştirmeden yapılan çeviridir. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 6)

Örneğin;

Deux mille neuf cent cinquante-sept soldats sont morts lors de la guerre du Golfe.
Körfez savaşı sırasında iki bin dokuz yüz elli yedi asker öldü.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/ 10 Fall 2013

3.1.3. Sözcüğü Sözcüğüne Çeviri

Kaynak dilin dilbilgisel yapısı ile erek dilin dilbilgisel yapısının aynı olmasıyla kaynak dildeki metnin değiştirilmeden erek metne doğrudan aktarılmasıdır. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 48)

Örneğin;

Je vends ma voiture deuxième main.

İkinci el arabamı satıyorum.

3.2. Dolaylı Çeviri

Kaynak dildeki iletinin erek dile aktarımında kaynak dildeki kavramların ve dilsel yapıların erek dilde olmamasından dolayı erek dilde sözdizimsel ve sözcük yapısında değişiklikler yapılmasıyla oluşan bir çeviri yöntemidir. Dolaylı çeviri yönteminin dört alt yöntemi vardır: aktarım, yeğlilik, eşdeğerlik, uyarlama. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 46)

3.2.1. Aktarım

Kaynak dilden erek dile aktarılan bir sözcüğün erek dilde farklı bir dilbilgisel yapıyla, kaynak dildeki iletinin vermek istediği anlam değiştirilmeden, yeniden oluşmasıdır. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 50)

Örneğin;

Après mon départ, vous pouvez faire tout ce que vous voulez.

Ben gittikten sonra istediğinizi yapabilirsiniz.

3.2.2. Yeğlilik

Kaynak dildeki bir ifadenin erek dile aktarımında kaynak dildeki dilbilgisel bakış açısının erek dilde farklı bir dilbilgisel bakış açısına dönüşmesidir. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 51)

Örneğin;

Il n'est pas impossible de vivre sans se marier.

İnsan evlenmeden de yaşayabilir.

3.2.3. Eşdeğerlik

Deyimler, ünlemler ve atasözleri gibi ifadelerin kaynak dilden erek dile farklı biçimsel ya da yapısal yollarla kaynak dilden erek dile aktarımıdır. (Vinay ve Darbelnet, 1958: 52)

Örneğin;

Je ne sais pas sur quel pied danser

Ne yapacağımı bilmiyorum

3.2.4. Uyarlama

Uyarlama, kaynak metindeki ifadenin erek metinde dilsel ya da kültürel nedenlerden dolayı olmamasından kaynaklanan durumlarda kullanılır. Kaynak metnin iletilisi erek metne eşdeğer bir durum oluşturularak aktarılır. Atasözleri, deyimler, özel adlar, kitap başlıkları ve film adlarının çevirilerinde bu çeviri tekniği kullanılır (Bastin, 1993: 477). Vinay ve Darbelnet uyarlama tekniğinin özellikle eşzamanlı çeviri yapan çevirmenlerce kullanılan bir çeviri tekniği olduğunu dile getirmişlerdir. Aslında uyarlama tekniğinin bir tür serbest çeviri etkinliği olduğunu da söyleyebiliriz.

Örneğin;

Le Voyage de Gulliver à Lilliput et chez les géants.

Gulliver'in Gezileri.

4. Şiir Çevirilerinin Çeviri Yöntemlerine Göre İncelenmesi

Yukarıda örneklerle açıkladığımız Vinay ve Darbelnet'nin çeviri yöntemlerini rastgele seçtiğimiz Fransız şairlerin şiirlerinin Türkçe çevirilerine uygulayarak bu çevirileri sözünü ettiğimiz çeviri teknikleriyle inceleyeceğiz.

4.1. Kaynak Metin

LES YEUX D'ELSA

Tes yeux sont si profonds qu'en me penchant pour boire

J'ai vu tous les soleils y venir se mirer

S'y jeter à mourir tous les désespérés

Tes yeux sont si profonds que j'y perds la mémoire

À l'ombre des oiseaux c'est l'océan troublé

Puis le beau temps soudain se lève et tes yeux changent

L'été taille la nue au tablier des anges

Le ciel n'est jamais bleu comme il l'est sur les blés

...

Louis ARAGON

4.1.1. Erek Metin

ELSA'NIN GÖZLERİ

Öyle derin ki gözlerin içmeye eğildim de

Bütün güneşleri pırıl pırıl orada gördüm

Orda bütün ümitsizlikleri bekleyen ölüm

Öyle derin ki her şeyi unuttum içlerinde

Uçsuz bir denizdir bulanır kuş gölgelerinde

Sonra birden güneş çıkar o bulanıklık geçer

Yaz meleklerin eteklerinden bulutlar biçer

Göklerin en mavisi buğdayların üzerinde

...

Çev: Orhan Veli KANIK

Kaynak metnin başlığı erek metne sözcüğü sözcüğüne aktarılmış. Birinci kıtanın ilk mısrasındaki “de” Fransızcadaki “gérondif ” yapının yerine geçerek “aktarım” yöntemi

kullanılmış. Erek metnin ikinci mısrasında geçen “pırıl pırıl” ikileme sıfatıyla bir ekleme yapılmış. Kaynak metnin dördüncü mısrasındaki “perdre la mémoire” deyiimi erek metne “unutmak” eylemiyle aktarılarak “eşdeğer” çeviri yöntemi kullanılmış. Kaynak metnin ikinci kıtasının ilk mısrasında geçen “l’océan” sözcüğünün sözlük anlamı okyanus olmasına rağmen erek metne bu sözcüğün “deniz” olarak geçtiğini görüyoruz. Aynı kıtanın ikinci mısrasındaki “le beau temps soudain se lève” ifadesi erek metne “birden güneş çıkar” olarak eşdeğer yöntemle çevrilmiş. Bu mısrada ayrıca kaynak dildeki “tes yeux changent” ifadesi erek metinde “o bulanıklık geçer” ifadesiyle çevrilerek yorumlanan kaynak metindeki ifadenin erek metne uyarlama yöntemiyle çevrildiğini görüyoruz. Kaynak metnin ikinci kıtasının üçüncü mısrasındaki “tablier” sözcüğü erek metinde “etek” sözcüğüyle verilerek kaynak metindeki sözcük erek metinde yorumlanmıştır. Kaynak metnin aynı mısrasında geçen “tailler la nue” ifadesi erek metne “bulutlar biçer” ifadesiyle aktarılarak sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yöntemi kullanılmıştır. Kaynak metnin ikinci kıtasının son mısrasındaki “Le ciel n'est jamais bleu comme il l'est sur les blés” ifadesinin erek metne yeğinlik yöntemiyle aktarıldığını görüyoruz :” Göklerin en mavisi buğdayların üzerinde “.

4.2. Kaynak Metin

L'AMOUREUSE

Elle est debout sur mes paupières

Et ses cheveux sont dans les miens,

Elle a la forme de mes mains,

Elle a la couleur de mes yeux,

Elle s'engloutit dans mon ombre

Comme une pierre sur le ciel.

...

Paul ÉLUARD

4.2.1. Erek Metin

SEVGİLİ

Diz çökmüş gözkapaklarım üstüne

Saçlarım içindedir saçları

Hali var ellerimin halinden

Rengi var gözlerimin renginde

Düşmüş kuyusuna gölgemin

Fırlatılmış bir taş gibi göğ.

...

Çev: Can YÜCEL

Kaynak metnin başlığı “l’amoureuse” (sevdalı, aşık, vurgun, tutkun) erek metne “sevgili” sözcüğü ile çevrilerek uyarlama yöntemi kullanılmış. Kaynak metnin birinci mısrasındaki “être debout” (ayakta durmak) eylemi erek metne “diz çökmek” eylemiyle aktarılarak eşdeğer olmayan bir sözcük kullanılmış. Kaynak metnin üçüncü ve dördüncü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

mısralarındaki “ Elle a la forme de mes mains, Elle a la couleur de mes yeux” ifadeler doğrudan bir çeviri tekniği ile erek metne aktarılmış :“ Hali var ellerimin halinden, Rengi var gözlerimin renginden”. Kaynak metnin beşinci mısrasındaki “s’engloutir” (yok olmak; kaybolmak) eylemi erek metne “düşmek” eylemiyle çevrilerek yine eşdeğer olmayan bir sözcük kullanılmış. Erek metnin son mısrasında ise kaynak metinde olmayan “fırlatılmış” ifadesini görüyoruz.

4.3. Kaynak Metin

BARBARA

...

N'oublie pas

Un homme sous un porche s'abritait

Et il a crié ton nom

Barbara

Et tu as couru vers lui sous la pluie

Ruisselante ravie épanouie

Et tu t'es jetée dans ses bras

Rappelle-toi cela Barbara

Et ne m'en veux pas si je te tutoie

Je dis tu à tous ceux que j'aime

Même si je ne les ai vus qu'une seule fois

Je dis tu à tous ceux qui s'aiment

Même si je ne les connais pas...

Jacques PRÉVERT

4.3.1. Erek Metin

BARBARA

...

Unutma

Kapına sığınan adamı

Adını ünleyen

Barbara

Koşup gelmiştin yağmurlar altında

Şaşkın hayran sırılsıklam

Atılmıştın kollarına

Anımsa Barbara

Sen diyorum sana kızma bana

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 10 Fall 2013

Bir kez görsem de onları

Sen diyorum bütün sevişenlere

Tanımasam da

...

Çev: Abdullah Rıza ERGÜVEN

Kaynak metnin başlığı "Barbara" özel ad olduğundan dolayı erek metne "Barbara" aynen aktarılmıştır : " Barbara". Kaynak metnin birinci mısrası "n'oublie pas" erek metne sözcüğü sözcüğüne bir çeviri tekniğiyle çevrilmiş : "unutma". İkinci mısradaki "Un homme sous un porche s'abritait", " Kapına sığınan adamı " ve " Et il a crié ton nom ", " Adını ünleyen " ifadeleri erek metne yeğlilik tekniğiyle çevrilirken beşinci mısradaki geçen "Et tu as couru vers lui sous la pluie " ifade erek metne " Koşup gelmiştin yağmurlar altında" ifadesiyle çevrilerek aktarım tekniği kullanılmıştır. Kaynak metnin altıncı mısrasında geçen "ruisselante" (akan, parıltıyan) sıfatı erek metne "şaşkın" sıfatıyla aktarılacak eşdeğer olmayan bir sıfat seçilmiştir. Yedinci mısradaki "Et tu t'es jetée dans ses bras" ve " Rappelle-toi cela Barbara" ifadelerinin erek metne sözcüğü sözcüğüne bir yöntemle çevrildiğini görüyoruz : "Atılmıştın kollarına", "Anımsa Barbara". Sekizinci mısradaki "Et ne m'en veux pas si je te tutoie" ifadesi erek metne aktarım yöntemiyle çevrilmiştir : " Sen diyorum sana kızma bana". Kaynak metnin dokuzuncu mısrasında geçen "Je dis tu à tous ceux que j'aime", " sevdiğim herkese sen derim ben" ifadesinin erek metne çevrilmediğini görüyoruz. Onuncu mısradaki "Même si je ne les ai vus qu'une seule fois" ifadesi erek metne yeğlilik yöntemiyle çevrilirken " Bir kez görsem de onları ", onbirinci ve onikinci mısralarda geçen "Je dis tu à tous ceux qui s'aiment", " Même si je ne les connais pas" ifadeleri erek metne doğrudan çeviri yöntemiyle çevrilmiştir : " Sen diyorum bütün sevişenlere ", " Tanımasam da".

4.4. Kaynak Metin

IL PLEURE DANS MON COEUR

Il pleure dans mon cœur

Comme il pleut sur la ville;

Quelle est cette langueur

Qui pénètre mon cœur?

Ô bruit doux de la pluie

Par terre et sur les toits!

Pour un cœur qui s'ennuie,

Ô le chant de la pluie!

...

Paul VERLAINE

4.4.1. Erek Metin

YAŞ DOLAR YÜREĞİME

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

Yaş dolar yüreğime
Yağan yağmur misali.
Nedir bu usanç söyle
Yerleşen canevice?
Ey tatlı yağmur sesi
Damlar üstünde, yerde!
Bungun kalp hediyesi,
Ey yağmurun türküsü! ...
...
Çev: Ahmet NECDET

Kaynak metnin başlığı ‘il pleure dans mon coeur’ erek metne eşdeğer çeviri yöntemiyle çevrilmiş: ‘yaş dolar yüreğime’. Kaynak metnin birinci kıtasının ikinci mısrasındaki ‘comme il pleut sur la ville’ ifadesi erek metne ‘yağan yağmur gibi’ çevrilmiş ancak burada kaynak metinde olan ‘sur la ville’, (kente, şehre) ifadesinin erek metne aktarılmadığını görüyoruz. Kaynak metnin üçüncü ve dördüncü mısralarındaki ‘quelle est cette langueur qui pénètre mon coeur?’ ifadeleri erek metne sözcüğü sözcüğüne ve eşdeğer çeviri tekniğiyle çevrilmiş ancak erek metnin aynı mısrasında kaynak metinde olmayan bir ifadenin eklendiğini görüyoruz: ‘nedir bu usanç söyle yerleşen canevice?’. Kaynak metnin ikinci kıtasının birinci ve ikinci mısraları erek metne eşdeğer çeviri tekniğiyle çevrilmiş: ‘ey tatlı yağmur sesi’, ‘damlar üstünde, yerde’. Aynı kıtanın üçüncü mısrasındaki ‘pour’ edatının kaynak metindeki çeviride ‘hediye’ sözcüğüyle söz sanatına dönüştürüldüğünü görüyoruz. Kaynak metnin ikinci kıtasının son mısrası ‘ô le chant de la pluie’ erek metne eşdeğer ve sözcüğü sözcüğüne bir teknikle çevrilmiş: ‘ey yağmurun türküsü’.

4.5. Kaynak Metin

LE DÉSERTEUR
Monsieur le Président,
je vous fais une lettre,
que vous lirez peut-être,
si vous avez le temps.
Je viens de recevoir
mes papiers militaires
pour partir à la guerre
avant mercredi soir.
Monsieur le Président
je ne veux pas le faire,
je ne suis pas sur terre
pour tuer de pauvres gens.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/ 10 Fall 2013

...

Boris VIAN

4.5.1. Erek Metin

KAÇAK

*Efendi misiniz, kodaman mısınız ne,
bir mektup yazıyorum size,
bilmem vaktiniz var mı
okumaya bu mektubu.
Az önce verdiler elime
askerlik kâğıtlarımı,
savaşa çağırıyorlar beni,
diyorlar yola çık en geç çarşamba akşamı.
Efendi misiniz, kodaman mısınız ne,
dövüşmeye hiç istek yok içimde,
insancıkları öldürmeye gelmedim ben,
gelmedim ben bu yeryüzüne.*

...

Çev: A. KADİR

Kaynak metnin başlığı ‘ le déserteur ‘ erek metne ‘ kaçak ‘ sözcüğü tercih edilerek aktarılmış. Bu çeviride erek metindeki sözcük ‘ kaçak ‘ kaynak metindeki sözcükle ‘ eşdeğer bibi görünse de Fransızcada ‘ birliğine gitmeyen ya da izin almadan birliğinden ayrılan asker ‘ ; (Petit Robert, 2007 :702) Türkçede ise aynı durum için ‘ asker kaçağı ‘ ifadesi kullanılmaktadır. Kaynak metnin birinci kıtasının ilk mısrasındaki ‘ monsieur le Président ‘ ifadesi erek metinde ‘ efendi misiniz, kodaman mısınız ne ‘ olarak çevrilmiş. Bu çeviride çeviri tekniklerinde bulunmayan bir yaklaşımla karşılaşıyoruz. İkinci mısradaki ‘ je vous fais une lettre ‘ ifadesi erek metne eşdeğer çeviri tekniğiyle çevrilmiş : ‘ bir mektup yazıyorum size ‘. Üçüncü ve dördüncü mısralardaki ifadeler ‘ que vous lirez peut-être, si vous avez le temps ‘ erek metne aktarım tekniğiyle çevrilmiş : ‘ bilmem vaktiniz var mı okumaya bu mektubu ‘. Kaynak metnin ikinci kıtasının birinci ve ikinci mısraları ‘ je viens de recevoir mes papiers militaires ‘, ‘ pour partir à la guerre ‘ erek metne aktarım ve eşdeğerlik yöntemiyle çevrilmiş : ‘ az önce verdiler elime askerlik kâğıtlarımı, savaşa çağırıyorlar beni ‘. Bu kıtanın dördüncü mısrasındaki ‘ avant mercredi soir ‘ ifadesi erek metne eklemelerle çevrilmiş : ‘ diyorlar yola çık en geç çarşamba akşamı ‘. Kaynakmetnin üçüncü kıtasındaki ikinci, üçüncü ve dördüncü mısralardaki ifadeler ‘ je ne veux pas le faire, ‘ je ne suis pas sur terre ‘, ‘ pour tuer de pauvres gens ‘ erek metne eşdeğer çeviri tekniğiyle yorumlanarak çevrilmiş : ‘ dövüşmeye hiç istek yok içimde ‘, ‘ insancıkları öldürmeye gelmedim ben ‘, ‘ gelmedim ben bu yeryüzüne ‘.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

Sonuç

Şairler insanı ve evreni gözlemleyerek duygularını yazıya kimi zaman da söze dökerler. Şiir etkinliğinin doğum süreci işte böyle başlar. Yazıya dökülen bu duyguların oluşumu nasıl bir gözlem sonunda oluşmuşsa onu okuyan okur da öncelikle anlatılmak istenileni kendi anlam süzgecinden geçirerek anlamlandırmalıdır. Aksi halde, şiir sanatını diğer yazınsal sanatlardan ayırmak olanaklı olmayacaktı. Başka bir deyişle, sözcükler şiir sanatında anlam kazanıp anlam kaybedebilirler, asıl önemli olan bu sözcüklerin vermek istedikleri iletinin ne olduğunu anlatabilmek ve anlayabilmektir. İşte şiir çevirisi de temelde bu zorluktan kaynaklandığından çevirmenlerin çeviri etkinliğinde en zorlandıkları çeviri türünün şiir çevirisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu zorluk, çevirmenleri çeşitli çeviri sorunlarıyla karşı karşıya bırakarak bazen onları işin içinden çıkılmaz bir duruma sokmaktadır.

Yaptığımız bu çalışmada, incelediğimiz erek metinlerde çevirmenler kaynak metindeki ifadeye erek metinde eşdeğer bir karşılık bulamadıklarından kaynak metinde olmayan bir ifadeyi erek metne bir takım eklemeler yaparak bir çeviri metni oluşturmaları dikkatimizi çekti. Bu eklemeler bazen sözcük düzeyinde bazen de tümce olarak karşımıza çıktı. Çeviri yöntemlerini temel alarak yaptığımız incelemelere göre bu tür çevirilerin söz konusu yöntemlere uymadığını gördüğümüzden yöntem dışı olan aktarımların çeviri hataları olduğunu söyleyebiliriz. Bu tip hataların sadece şiir çevirilerinde olmadığını diğer yazınsal eserlerde de olduğunu biliyoruz. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi şiir sanatının duyguların yazı ve sözle işlenmesinden dolayı sözcüklerin anlam kaybına uğraması ve başka anlamlara gelmesi doğaldır. Ancak kaynak metindeki şiirin erek dile aktarılması sürecinde çevirmenler sözcüklerin anlam kaybı ve başka anlamlara gelmesi sorununa karşı çeviri yöntemlerine uyararak ve bu yöntemleri doğru bir şekilde kaynak ve erek metne uygulayarak bu sorunu çözebilirler. Erek metne eklemeler yaparak, kaynak metinde olmayan bir ifadeyi erek metinde kullanmak bizce bir çeviri etkinliği değildir.

KAYNAKÇA

- BASTIN, G. L (1993). *La notion d'adaptation en traduction*, in meta, no 38 (3).
- BERK, Ö (2005). *Kuramlar Işığında Çeviribilim Terimcesi*, Multilingual Yabancı dil Yayınları, İstanbul.
- CATFORD, J. C (1965). *A Linguistic Theory of Translation: an Essay on Applied Linguistics*, Oxford University Press. London:
- DEMİRAL, Serkan (2012). *Jean de La Fontaine'in Öyküncelerinin Nazım Hikmet Ran, Orhan Veli Kanık ve Sabahattin Eyüboğlu Tarafından Türkçeye Çevirilerinin Karşılaştırmalı Çözümlemesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fransız Dili ve Eğitimi Ana Bilim Dalı Doktora Tezi. (Adana)
- DUBOIS, J.,- GIACOMO, M.,- Guespin, L.,- MARCELLESI, C.,- MARCELLESI, J. B.,- MEVEL, J. P (2002). *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Paris. (Larousse)
- GÖKTÜRK, A (1994). *Çeviri: dillerin dili*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- GÖKTÜRK, A (1989). *Sözün Ötesi*, Yazılar, Inkılap Kitabevi, İstanbul.
- GUIDERE, M (2011). *Introduction à la traductologie*, Group de Boeck, Bruxelles.
- KARA, Sergül. Vural (2010). "Tarihsel Değerlendirmeler Işığında Türkiye'de Çeviri Etkinliği", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, ss. 94-101.

- LADMIRAL, J. R (1979). *Traduire: théorèmes pour la traduction*, Paris, petite bibliothèque payot.
- MOUNIN, G (1963). *Les problèmes théoriques de la traduction*, Paris, Éditions Gallimard, Paris.
- NIDA, E.A (1964). *Towards a Science of Translating*, E. J. Brill, Leiden (Netherland).
- NIDA, A., Taber, C.R (1969 / 1982). *The Theory and Practice of Translation*, E. J. Brill, Leiden (Netherland).
- PERGNIER, M (1993). *Les fondements sociolinguistique de la traduction*, Presse Universitaire de Lille.
- REY, A., Chantreau, S (2003). *Dictionnaire d'expressions et locutions*, Paris. (Robert).
- REY, D.J., Rey, A (1997). *Le Petit Robert, Dictionnaires Le Robert*, Paris.
- SARAÇ, T (2005). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük* (Grand Dictionnaire Français-Turc), Adam Yayınları, İstanbul.
- VINAY, J.P.-Darbelnet, J (1958). *Stylistique Comparée du Français et de l'Anglais*, Didier, Paris.
- VISCHER, M (2009). *La traduction, Du style vers la poétique*, «Philippe Jaccottet et Fabio Pusterla en dialogue », Éditions Kimé, Paris.
- THOMAS, A. V (1971) *Dictionnaire des difficultés de la languefrançaise*, Paris. (Larousse)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/10 Fall 2013

